

úrskurðaður í gæsluvarðhald til 24. þ. m., og þykir skv. 1. tl. 67. gr. laga 74/1974 rétt að taka kröfu þessa til greina.

Úrskurðarorð:

Bjarni Leifur Pétursson sæti gæsluvarðhaldi til miðvikudagsins 24. þ. m., klukkan 1700.

Föstudaginn 19. október 1979.

Nr. 208/1977. Loftleiðir h/f

(Gunnlaugur Þórðarson hrl.)

gegn

Verzlunarbanka Íslands h/f

(Hafsteinn Sigurðsson hrl.).

Tékki. Fölsun. Endurgreiðsla.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Ármann Snævarr, Björn Sveinbjörnsson, Logi Einarsson, Magnús Þ. Torfason og Þór Vilhjálmsson.

Áfrýjandi hefur skotið málinu til Hæstaréttar með stefnu 18. nóvember 1977. Krefst hann þess, að stefndi verði dæmdur til að greiða sér 200.000 krónur með 13% ársvöxtum frá 1. október 1972 til 15. maí 1974, en með 16¾% ársvöxtum frá þeim degi til greiðsludags. Hann krefst og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Bæði í héraði og fyrir Hæstarétti hefur stefndi haft uppi þá málsvörn, að áfrýjandi hafi ekki varðveitt með trygglegum hætti tékkaeyðublöð sín og tékkavél þá, sem notuð var við ritun hins falsaða tékka. Vegna þeirrar vanrækslu verði áfrýjandi að hlíta skuldfærslu tékkafjárhæðarinnar á ávísanareikning sinn hjá stefnda, þó að tékkinn hafi reynst fals-

aður. En þar sem ekkert verður fullyrt um atvik að hvarfi tékkaeyðublaðanna eða hver var að því valdur, þykir eigi unnt að fallast á þessa málsástæðu stefnda.

Í öðru lagi skírskotar stefndi til þess, að hvorki útlit tékkans né annað hafi verið til þess fallið að vekja grunsemdir starfsmanna stefnda um, að hann væri falsaður, er þeir tóku við honum frá Útvegsbanka Íslands um greiðslujöfnunarstöð Seðlabankans og færðu hann áfrýjanda til skuldar á viðskiptareikningi hans. Er þetta og viðurkennt af áfrýjanda, svo sem í héraðsdómi greinir. Samkvæmt þessu telur stefndi, að áfrýjandi verði að una við skuldfærslu tékkafjárhæðarinnar á ávísanareikning sinn vegna ákvæðis 4. m. l. 1. mgr. 7. gr. reglugerðar nr. 20/1961 fyrir Verzlunarbanka Íslands h/f, en þar segir svo: „Komi það fyrir, að fölsuð ávísun sé greidd af bankanum, ber sá skaðann, sem féð á, nema um sé að kenna augljósu gáleysi bankans.“ Þessu ákvæði reglugerðarinnar verði áfrýjandi að hlíta, hvort sem honum hafi verið um það kunnugt eða ekki, enda hafi reglugerðin verið löglega staðfest og birt.

Áfrýjandi heldur því hins vegar fram, að umrætt reglugerðarákvæði hafi enga þýðingu gagnvart sér, þar sem sér hafi verið ókunnugt um tilvist þess.

Telja verður það meginreglu, sem gildi, ef lög eða samningur áskilur ekki annað, að reikningshafi ávísanareiknings þurfi ekki að hlíta því, að greiðslubanki skuldfæri hann fyrir tékka, sem nafn hans hefur verið falsað á, a. m. k. ef honum eða þeim, sem hann ber ábyrgð á, verður ekki um fölsunina kennt. Ákvæði 1. mgr. 7. gr. reglugerðar stefnda miðar samkvæmt þessu að því að undanþiggja stefnda áhættu af greiðslu falsaðra ávísana, sem hann ella bæri að lögum.

Lög nr. 46/1960 um Verzlunarbanka Íslands h/f hafa ekki að geyma ákvæði sambærilegt framangreindu niðurlagsákvæði 1. mgr. 7. gr. reglugerðar stefnda. Það er ekki sannað í málinu, að stefndi hafi vakið athygli áfrýjanda á því, að hann ætti að bera þá áhættu af innlausn falsaðra tékka sem segir í reglugerðarákvæði þessu. Ekki þykir þó þörf á því við úrlausn málsins að taka afstöðu til þess, hvort það

atriði eigi að ráða úrslitum í lögskiptum aðilja. Verður, hvað sem öðru líður, að líta svo á, eins og atvikum er hér hátt-að, að stefndi hafi því aðeins mátt synja áfrýjanda um endurgreiðslu tékkafjánhæðarinnar, að stefndi hefði eigi getað krafist Útvegsbanka Íslands um endurgreiðslu tékkans og hann hefði því orðið fyrir tjóni af innlausn hans. Þar sem stefndi hefur ekki sýnt fram á, að svo hafi verið, ber að dæma hann til að endurgreiða áfrýjanda tékkafjánhæðina.

Stefndi hefur ekki andmælt kröfu áfrýjanda um upphafstíma vaxta. Verður vaxtakrafa hans því tekin til greina, þó þannig, að vextir af dæmdri fjánhæð ákveðast 7% ársvextir frá 1. október 1972 til 16. maí 1973, 9% ársvextir frá þeim degi til 15. júlí 1974, 13% ársvextir frá þeim degi til 21. nóvember 1977, 16% ársvextir frá þeim degi til 21. febrúar 1978, en 16¾% ársvextir frá þeim degi til greiðsludags.

Rétt er, að stefndi greiði áfrýjanda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, samtals 180.000 krónur.

D ó m s o r ð :

Stefndi, VerzlunarbANKI Íslands h/f, greiði áfrýjanda, Loftleiðum h/f, 200.000 krónur með 7% ársvöxtum frá 1. október 1972 til 16. maí 1973, 9% ársvöxtum frá þeim degi til 15. júlí 1974, 13% ársvöxtum frá þeim degi til 21. nóvember 1977, 16% ársvöxtum frá þeim degi til 21. febrúar 1978, en 16¾% ársvöxtum frá þeim degi til greiðsludags og 180.000 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 10. nóvember 1977.

Mál þetta, sem tekið var til dóms 9. þ. m., er höfðað hér fyrir þinginu með stefnu, birtri 21. mars sl., að undangenginni sáttakæru, af dr. Gunnlaugi Þórðarsyni hæstaréttarlögmanni f. h. Loftleiða h/f gegn VerzlunarbANKA Íslands h/f og til réttargæslu gegn Útvegsbanka Íslands.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndi, VerzlunarbANKI Ís-

lands h/f, greiði stefnanda kr. 200.000 með 13% ársvöxtum frá 1. október 1972 til 15. maí 1974, en með 16¾% ársvöxtum frá þeim degi til greiðsludags og málskostnað skv. gjaldskrá LMFÍ, þó eigi lægri en kr. 200.000.

Stefndi, Verzlunarbanks Íslands h/f, krefst algerrar sýknu af öllum kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hans hendi.

Engar kröfur eru gerðar á hendur réttargæslustefnda, og hefur hann engar kröfur gert í málinu.

Málavextir eru þeir, að föstudaginn 4. september 1972 keypti gjaldkeri í Útvegsbanka Íslands tékka, sem gefinn var út á sérstakt tékkaeyðublað stefnanda og útfylltur að fjárhæðinni kr. 200.000 með sérstakri vél, sem notuð er til þess hjá stefnanda. Nafn greiðslubankans, stefnda Verzlunarbanks Íslands h/f, var prentað á tékkann. Undirskriftir á tékkanum voru nöfn tveggja prókúruhafa stefnanda, „F. Þorvaldsson“ og „F. Hólm“. Tékkinn var gefinn út til Sigurðar Sveinssonar, og hafði hann verið framseldur með áritun þess nafns á bakhlið ásamt heimilisfangi og símanúmeri. Tékkinn var keyptur, án þess að seljandinn ábakti hann. Við „clearing“ í Seðlabanka Íslands daginn eftir fór tékkinn í hendur starfsmanna Verzlunarbanks Íslands h/f, greiðslubankans, og var skuldfærður þar á viðskiptareikning stefnanda. Stefnanda var sent mánaðarlegt yfirlit í októberbyrjun, og þá kom í ljós, að tékki þessi hafði ekki verið gefinn út af stefnanda, og er upplýst í málinu, að tékkinn hafi verið falsaður og ávísanaeyðublöðum stolið frá stefnanda. Stefnandi kærði fölsun þessa til rannsóknarlögreglu, en rannsókn þeirra leiddi ekki í ljós, hver hefði gert þetta né hver hefði framvísað tékkanum í Útvegsbankanum.

Loftleiðir h/f höfðuðu mál hér fyrir þinginu gegn Útvegsbanka Íslands og Verzlunarbanks Íslands til vara, og var þess krafist, að Útvegsbankanum yrði gert að endurgreiða umræddan tékka með vöxtum. Málinu lauk með dómi bæjarþingsins 9. maí 1975 á þá leið, að Útvegsbankanum var gert að greiða Loftleiðum tjón sitt af hálfu, en Verzlunarbanksinn var alfarið sýknaður. Loftleiðir vildu ekki una dómi þessum og áfrýjuðu málinu til Hæstaréttar aðeins gegn Útvegsbankanum. Með dómi Hæstaréttar var bæjarþingsdómurinn ómerktur, og var málinu vísað frá héraði.

Stefnandi styður kröfur sínar þeim rökum, að hann verði nú að beina kröfum sínum að Verzlunarbanks Íslands h/f, þar sem meiri hluti Hæstaréttar hafi sagt í dómi sínum, að hann skuli

fyrst fá skorið úr ágreiningi sínum við Verzlunarbankann, áður en dæmt verði um skaðabótakröfu stefnanda á hendur Útvegsbankanum. Ljóst sé í máli þessu, að stefnandi eigi að fá endurgreiðslu fyrir hinn falsaða tékka, sem skuldfærður hafi verið á hans reikning, þar sem tékkinn hafi verið falsaður. Mistök gjaldkera Útvegsbankans hafi valdið því, að ekki hafi tekist að ná til manns þess, sem hafi selt tékkann í Útvegsbankanum, og fá tjónið þannig bætt. Starfsmenn Útvegsbankans beri hér augljósa sök. Með því að skuldfæra tékkann á reikning stefnanda eftir „clearing“ hafi starfsmenn Verzlunarbankans ekki komið fram ótilhlýðilega og ekki sé um sök hjá þeim að ræða við þá afgreiðslu. Hins vegar sé um sök að ræða hjá Verzlunarbankanum gagnvart stefnanda, eftir að ljóst var, að tékkinn var falsaður. Þegar það var ljóst orðið, hafi Verzlunarbankinn átt að endurgreiða stefnanda tékkafjárhæðina og endursenda hana til Útvegsbankans til endurgreiðslu. Viðskiptavinir banka verði að geta treyst því, að falsaðar ávísanir séu ekki greiddar út, og ef slíkt gerist, beri bönkunum að leiðrétta það. Reglugerðarákvæði það, sem Verzlunarbankinn beri fyrir sig, hafi ekki gildi gegn viðskiptamönnum bankans, sem ekki viti um tilvist þess, þegar í ljós sé komið, að misferli hafi átt sér stað í meðferð falsaðs tékka.

Stefndi, Verzlunarbanki Íslands h/f, styður sýknukröfu sína þeim rökum, að hann, eins og allir bankar, hafi í reglugerð ákvæði um meðferð falsaðra tékka og áhættu þeirra vegna. Í reglugerð nr. 20/1961 um Verzlunarbanka Íslands h/f, sem staðfest hafi verið af ráðherra, birt og hafi fullt lagagildi, segi í 7. gr.: „Komi það fyrir, að fölsuð ávísun sé greidd af bankanum, ber sá skaðann, sem féð á, nema um sé að kenna augljósu gáleysi bankans.“ Þetta sé sanngjörn og eðlileg regla, sem enginn hafi fyrr en nú efast um. Í máli þessu sé upplýst og óumdeilt, að tékki, sem hafi verið mjög vel falsaður, hafi verið greiddur af gjaldkera Útvegsbanka Íslands og síðan afhentur Verzlunarbankanum í „clearing“ og skuldfærður á reikning stefnanda. Rúmunum mánuði síðar hafi forsvarsmenn stefnanda orðað það við Verzlunarbankann, að tékkinn væri falsaður, og þá hafi forsvarsmönnum stefnanda verið tjáð í samtölum, að bankinn teldi ekki um sök hjá sér að ræða við þessa afgreiðslu. Þetta hafi bankinn alla tíð bent á, jafnt í máli því, sem fyrst var höfðað hér fyrir bæjarþinginu, og nú, að ljóst sé, að um gáleysi af hálfu starfsfólks Verzlunarbankans sé ekki að ræða. Stefnandi hafi

hér ekki reynt að sýna fram á slíkt gáleysi og beri því augljóslega að sýkna stefnda. Engin krafa um endurgreiðslu tékkans hafi komið frá stefnanda á hendur Verzlunarbbankanum og sé málskostnaðarkrafa stefnanda því út í hött.

Niðurstaða.

Upplýst er í máli þessu, að tékki sá, er um ræðir, hafi verið mjög vandlega falsaður og ekki nema á valdi kunnugustu manna að sjá, að nöfn tveggja forsvarsmanna stefnanda væru tortryggileg. Stefndi hefur ekki sýnt fram á, að um gáleysi hafi verið að ræða hjá starfsfólki stefnda, Verzlunarbanks, þegar tekið var við tékkanum frá Útvegsbanka Íslands við „clearing“, og hann var skuldfærður á viðskiptareikning stefnanda. Stefndi hefur því ekki með afgreiðslu þessari bakað stefnanda tjón, sem honum ber að bæta stefnanda. Stefndi hefur ekki sýnt fram á, að önnur lagarök leiði til kröfu hans, og ber því að sýkna stefnda af öllum kröfum stefnanda. Ber stefnanda að greiða stefnda málskostnað, sem ákveðst kr. 70.000.

Garðar Gíslason, settur borgardómari, kvað upp dóminn.

Dómsorð:

Stefndi, Verzlunarbanks Íslands h/f, skal vera sýkn af kröfum stefnanda, Loftleiða h/f, í máli þessu.

Stefndi greiði stefnda kr. 70.000 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.
